CEMİL SAİT BARLAS'IN HAYATI, FİKİRLERİ VE GAZETECİLİĞİ

Ferhat KORKMAZ

Cemil Sait Barlas, Gaziantepli olan köklü bir aileden gelmektedir. Gaziantep eşrafından müderris ve divan şairi olan Abdullah Necip Efendi (1845-1918)'nin torunudur. Babası Cumhuriyet'in ilk hakimlerinden olan Mehmet Sait Bey,Yargıtay 1. Dairesinden emekli olmuştur. Dedesi müderris, babası hakim olan Cemil Sait Barlas, Türk siyaset, kültür ve edebiyat alanlarında önemli bir yere sahip olacaktır.

Cemil Sait Barlas, 1907'te İstanbul'da doğmuş[1], Istanbul Erkek Lisesi'ni bitirdikten sonra Istanbul Hukuk Fakültesi'ne girmiştir. Buradaki öğrenimini 1929'da tamamlayan Barlas, Almanya'ya gitmiş ve Heidelberg Üniversitesinde hukuk doktorası yapmıştır. Almanya'da hukuk doktorasını tamamladıktan sonra yurda dönen Cemil Sait Bey, İstanbul I. Sulh Ceza Mahkemesi yargıçlığı ve Adliye müfettişliği yapmıştır. Cemil Sait Bey, bir süre de Etibank'ın hukuk müşavirliği görevinde bulunmuştur. 1930'lu yıllarda Yargıtay Eskişehir'de olduğu için babası Mehmet Sait Bey burada yaşamaktadır. Eskişehir'de Yargıtay'dan arkadaşları vasıtasıyla tanıdığı Mehmet Şahingiray'ın[2] kızı Emine Hanım'la oğlu Cemil Sait'i evlendirir.[3] Cemil Sait Bey'in bu evliliğinden Mehmet, Fatma ve Selim adlarında üç çocuğu olur. 1943 seçimlerinde memleketi olan Gaziantep'ten aday olan ve milletvekili olarak meclise giren Barlas, Ticaret ve Devlet Bakanlıkları görevlerinde bulunmuştur. 1950'de yapılan seçimi kaybeden Barlas, ara seçimlerde Denizli'den milletvekili adayı olmuşsa da başarılı olamamıştır. Cemil Sait Barlas, bu tarihten sonra *Pazar Postası* ve *Son Havadis* gazetelerinin sahibi olarak muhalefetini parlamento dışından yürütmeye başlamıştır. Haftalık

---

[1] Cemil Sait Barlas'ın doğum tarihi hakkında iki farklı bilgi vardır. *Ana Britannica* ve *Cumhuriyetin 75 Yılı 1954-1974 Ansiklopedisi* doğum tarihinin 1905 olduğunu ifade etmektedir. Oysa Barlas'ın sahibi olduğu *Pazar Postası*'nın kimi yayımlarında bu tarih 1907 olarak belirtilmiştir. Ayrıca ölümün ardından Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan biyografide Cemil Sait Barlas'ın 57 yaşında iken (1907-1964) vefat ettiği belirtilmiştir. **("Cemil Sait Barlas bir trafik kazası sonunda öldü, Adapazarı, 10 (Telefonla)" *Cumhuriyet*, 11 Ekim 1964, s.1**).

[2] Mehmet Şahingiray, Rodos'ta yüzbaşıdır; Rodos'un Italyanlara geçmesi ile Istanbul'a taşınır.

[3] Cemal A. Kalyoncu, "Inönü'nün Misket Arkadaşı", *Aksiyon*, S. 255, 23 Ekim 1999.

olarak çıkan *Pazar Postası*'ndaki başyazılarıyla DP iktidarına karşı muhalefet yürüten Barlas, 27 Ekim 1957 tarihinde yapılan genel seçimlerde yine memleketi Gaziantep'ten aday olmuş; ilk sonuçlara göre seçimi kazanmıştır. Ancak Demokrat Parti'nin yaptığı itirazlar, seçim sonucunu değiştirmiş ve Cemil Sait Bey seçimi kaybetmiştir. Seçim sonucunun değişmesiyle Gaziantep'te çıkan olaylar sonrasında tutuklanarak cezaevine konulmuştur. 146'dan idam talebiyle yargılanması istenen ve 67 gün boyunca Adana ve Yozgat cezaevlerinde kalan Barlas, yoğun kamuoyu baskısı nedeniyle 31 Aralık 1957'de beraat ettirilmiştir. Bu tarihten sonra gazetecilik ve yayıncılığa devam eden Cemil Sait Barlas 27 Mayıs'tan sonra Milli Reasürans Türk Anonim Şirketi Müdürlüğü yapar. Cemil Sait Barlas, Milli Reasürans TAŞ müdürüyken 10 Ekim 1964'te Adapazarı-Hendek arasında geçirdiği trafik kazası sonucu 57 yaşındayken vefat etmiştir.[4] Yaşanan bu elim kazayla Türk basını büyük bir duayenini kaybetmenin acısını duymuştur.[5]

Cemil Sait Bey'in *Das Türkische Aktienrecht* (Hukuk Doktora Tezi, 1932); *Sosyalistlik Yolları ve Türkiye Gerçekleri* (1962) adlı eserleri vardır. Bu konuda yazdığı ikinci kitap basılamamıştır. Ayrıca Cemil Sait Bey'in Hjalmar Schach'tan çevirdiği *Daha Çok Iş Daha Çok Sermaye* (1950) adlı bir de çevirisi bulunmaktadır.

Cemil Sait Bey, CHP'nin muhalefete düşmesiyle *Pazar Postası* (1951-1952 / 1956-1959) ve *Son Havadis* (1953-1958) gazetelerini kurar. Barlas, *Pazar Postası*'nın yayımlanan

---

[4] Cemil Sait Barlas'ın ölümü gazetelere şöyle yansımıştır: "Tüccar Ragıp Sarımahmutoğlu'nun özel otomobiliyle dün sabah Ankara'dan İstanbul'a beraberinde Tekirdağ Senatörü Cemal Tarlan olduğu halde yola çıkan Barlas, Adapazarı'na 20 km mesafedeki Yağbasan mevkiinde keskin bir virajı dönemeyen şoförün köprü babalarına bindirmesi sonunda ani olarak açılan otomobilin kapısından yuvarlanıp yere düşmüştür. Otomobil bu arada birkaç takla atarak yuvarlanmıştır. Cemal Tarlan ve Ragıp Sarımahmutoğlu kazayı hafif yaralı olarak atlatmıştır. Kazada koma halinde yaralanan Cemil Sait Barlas, Sakarya Devlet Hastanesine kaldırılmış ve bütün ihtimama rağmen gece saat 21.10'da hayata gözlerini yummuştur. Suçlu şoför, Hendek Savcılığı tarafından nezaret altına alınmıştır." **"Kaza Nasıl Oldu?" *Cumhuriyet*, 12 Ekim 1964, s.7.**

[5] Ankara Gazeteciler Cemiyeti, Barlas'ın ölümü üzerine şu bildiriyi yayımlamıştır: "Yıllarca Türk fikir ve siyaset hayatına hizmet eden Barlas, daima aydınlık kalmış, bütün ileri hamlelerde şerefle görev almıştır. Inancını hiçbir şeye değiştirmeyen Barlas, memlekete yaptığı büyük hizmetleri kalemiyle de değerlendirmesini bilmiş seçkin devlet adamlarımızdan biriydi. Ankara Gazeteciler Cemiyeti, bu değerli üyesini zamansız kaybından duyduğu üzüntüyü bildirir, Barlas ailesine de başsağlığı diler." **"Ankara Gazeteciler Cemiyetinin Bildirisi", *Cumhuriyet*, 12 Ekim 1964, s.1.**

ilk sayısında gazeteyi"…batıdan gelen zararlı fikir hareketlerine karşı halkı bilinçlendirmek, Atatürk'ün Devletçilik ilkesinin yerleşmesini sağlamak ve savunmasını yapmak, genç Cumhuriyet'in ön gördüğü çağdaş yaşamın korunmasını ve Atatürk'ün Inkılâpçılık ilkesinin sistemleştirilmesini sağlamak amacıyla çıkarttığını"[6] dile getirmiştir. Barlas'ın gazeteciliğe başlamış olmasının diğer amaçlarının etkin bir DP muhalefeti yapmak ve CHP'ye ılımlı bir sosyalist parti niteliği kazandırmak olduğunu söyleyebiliriz.[7] Böylece günlük olarak yayımlanan *Son Havadis* gazetesinin de aynı amaçlarla çıkartıldığını rahatlıkla ifade edilebiliriz. 1951'de haftalık olarak yayımlanan *Pazar Postası* ile gazeteciliğe başlayan Cemil Sait Bey, resmî ilan alarak gazeteciliğine kaynak aktarmak amacıyla günlük olmak suretiyle 1953'te *Son Havadis*'i de çıkartmıştır.

Her iki gazetede de yazı yazan ama özellikle *Pazar Postası*'nda başyazıları yazan Cemil Sait Bey, çok partili yaşam, sosyal güvenlik, üniversitelerin özerkliği, insan hakları, kültürel ve ekonomik kalkınma, sendikal haklar, gençlik, kadının içtimai hayattaki yeri, düşünce hürriyeti, parti içi demokrasi gibi pek çok konuda son derece ilerici görüşler ortaya koymuştur. Cemil Sait Bey'in oğlu Mehmet Barlas da, "… babam Cemil Sait Barlas'ın o dönemde yazdığı makalelere de göz attım. Örneğin bugünkü AB'ye girmek konusu gibi, o gün de NATO'ya girmek meselesi varmış. Babam "Türkiye NATO'ya yük olmaz, güçlendirir" diye yazmış. Ceza Kanunu değişikliği konuşulurken de "Askeri mahkemelerin sivil suçlar için takip makamı olması, fikir hürriyetini zedeler" demiş"[8] diyerek söz konusu görüşlerin son derece ilerici ve çağcıl olduğunu vurgulamıştır.

Cemil Sait Barlas hem *Son Havadis* hem de *Pazar Postası*'ndaki yazılarında genellikle güncel siyasi meseleler üzerinde durmuştur. Barlas'ın tüm yazılarında görülen temel bakış açısı, Liberal olduğunu sık sık vurguladığı DP politikalarının eleştirisi mahiyetindedir. Barlas, Devletçiliğin muhafaza edilmesi gerektiğini savunmuş, kurtuluş yolunun Sosyalizm olduğunu vurgulamıştır. Barlas'ın Sosyalizmi Komünizmden ayırdığını ve SSCB'nin yayılmacı politikasından ötürü Komünizme karşı olduğunu belirtmekte yarar vardır. Özellikle SSCB'nin emperyalist politikası karşısında tedbir alınması gerektiğini hararetle savunmuş, NATO'ya üye olmanın lüzumu üzerinde durmuştur.

---

[6] Ferhat Korkmaz, *Pazar Postası'nın Türk Edebiyatındaki Yeri ve Önemi*, Yüzüncü Yıl Üniv., Sosyal Bilimler Enst., Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Van, 2007.

[7] Tevfik Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1950'den Günümüze)*, İmge Kitebevi, İstanbul, 2004, s.64

[8] Mehmet Barlas, "Çetin Altan İstedi Diye 1951'e Geri Döndüm", *Sabah*, 05-12-2004.

Pazar Postası haftalık, *Son Havadis* ise günlük olarak yayımlanır. Bu iki gazete her ne kadar siyasi amaçlarla çıkarılmışsa da her iki gazete de kültür ve edebiyatımıza önemli hizmetlerde bulunmuştur. Özellikle Türk şiirinde Garip hareketinden sonra önemli dönüşümleri sağlayan İkinci Yeni hareketi, Cemil Sait Bey'in sahibi olduğu gazetelerde tartışılmış, harekete uygun şiirler *Pazar Postası* ve *Son Havadis*'te yayımlanmıştır. Bunu Cemil Sait Bey'in genç yazar ve şairlere gazetelerinin sayfalarını açmasıyla açıklayabiliriz. İkinci Yeni ifadesi ilk olarak Cemil Sait Bey'in sahibi olduğu *Son Havadis* gazetesinde Muzaffer Erdost tarafından kullanılmıştır. Şüphesiz İkinci Yeni hareketinin birçok görüşü, okuyucuya bu gazeteler aracılığıyla iletilmiştir.

Başta Nurullah Ataç olmak üzere pek çok yazar ve şairin gazetelerinde yazmasını sağlayan, böylece Türk kültür ve edebiyat tarihine gazeteleri aracılığıyla büyük katkılarda bulunmuş olan Cemil Sait Bey, genç yazar ve şairlerin yetişmesine de önemli katkılarda bulunmuştur. Cemil Sait Bey; Falih Rıfkı Atay, Baki Kurtuluş, Yusuf Mardin, Bülend Ecevit, Attilâ İlhan, Suat Taşer, Nihat Doğangüneş, Füruzan Hüsrev Tökin, İlhan Usmanbaş, Muzaffer Uyguner, Mecdut Mansuroğlu, Memduh Şevket Esendal, Kasım Gülek, Cevat Dursunoğlu, Malik Aksel, Mustafa Emil Elöve, Tevfik Çavdar, Muzaffer Erdost, Baki Kurtuluş, Asım Bezirci, Hüseyin Cöntürk, Turgut Uyar, Cemal Süreya, Tarık Dursun K., Özdemir Nutku, Güner Sümer, Sezai Karakoç, Ferit Edgü, Aziz Nesin, Mustafa Şerif Onaran, Orhan Duru, İlhami Soysal, Erol Aksoy, Ömer Atilâ Sav, Alim Atay, Ece Ayhan, Cevat Dursunoğlu, Metin Eloğlu, Fethi Naci, Ahmet Oktay, Erdal Öz, Kemal Özer, Demir Özlü, Ülkü Tamer, Can Yücel, Nihat Ziyalan, Doğan Avcıoğlu, Seyfettin Başçıllar, Vedat Uretürk, Korkut Boratav, Ali Ihsan Göğüş ve Prof. Dr. Yavuz Abadan gibi siyaset, düşünce, kültür, sanat ve edebiyat hayatının öncüleri olma hüviyeti taşıyan pek çok isme gazetesinde yazı yazdırmıştır. Böylece hem *Pazar Postası* hem de *Son Havadis* gazeteleri dönemin aranan yayımları olmuş; söz konusu yazarların siyaset, toplum, sanat ve edebiyata katkı yapmasını sağlamıştır. Cemil Sait Bey'in bu isimlere gazetelerinde yer vermesi elbette yalnızca siyasal kaygılar nedeniyle değildir. O, ülkenin iktisadi kalkınmasının yanında kültür ve sanat alanında da ilerlemesinin gerekli olduğunu görmüş ve gazetelerindeki yayın politikasının böylece oluşturulmasını şiddetle arzulamıştır.

Türkiye tarihinin siyasal, sanatsal ve kültürel açıdan önemli değişim ve dönüşümlerin yaşandığı 1950 ile 1960 yılları arasında gazetecilik yapmış olan Cemil Sait Bey'in, Türk gazeteciliğinin duayenlerinden biri olarak anılması yanlış olmayacaktır. Özellikle *Pazar Postası*'nın, İkinci Yeni'nin poetik görüşlerinin tartışılmasına olanak tanıyan ve pek çok yerden anlamsız şiir yadırgaması ile dışlanan şairlere kapısını açması dikkate değerdir.

Böylece Cemil Sait Bey'in sahibi olduğu gazeteler, Türk şiirine katkı sunmuştur. Bu gazetelerde yayımlanan yazılar; edebiyatın yanı sıra sinema, müzik, resim gibi sanat dallarında Türkiye'nin özellikle kültürel ve sanatsal anlamda ileriye doğru önemli bir hamle yapmasını sağlamıştır. Böylece *Pazar Postası* ve *Son Havadis* gazeteleri ölmez eserlerin önemli bir platformu olmuştur.